

УДК 929.52Дячок(477.46)"17/19"

Ірина КРИВОШЕЯ
(Умань)

ДЯЧКИ І СЕЛО МАЛЕ СТАРОСІЛЛЯ (XVIII–XX ст.)

Генеалогічні дослідження в Україні стають все більш популярними. Причому зростає інтерес не лише до родоводів представників соціальної верхівки, а й до генеалогії непривілейованих верств. Поступово долається переконання українців в тому, що пошуки коріння мають вести нащадки знатних родів, а для селянських – це справа даремна та й неможлива. В останні роки з'явилося чимало розвідок присвячених селянським родинам. Особливої ваги серед них набувають джерелознавчі праці, які переводять генеалогічні дослідження на новий якісний рівень¹.

Для родини Дячків з давнини батьківщиною було село Мале Старосілля на Черкащині. Край багатий природою та історією. Село розташоване в улоговині, оточеній знаменитим Чорним лісом. Воно витягнуте на кілька кілометрів вздовж берега річки Балаклейки (бере початок на землях Буди-Орловецької і в Балаклеї зливається з р. Сріблянкою), яка протікає в досить глибокому яру. З пагорбів гарно проглядається історичний центр села – місцевість навколо церкви (вулична назва Мочар). Поселення на цьому пагорбі існували з найдавніших часів. Десь у IX–XII ст. тут стояв городок. Про це свідчать археологічні розвідки, проведені графом Бобринським в кінці XIX ст.

На тому ж пагорбі було збудовано церкву, яку зруйнували в радянські часи. Відновлена церква дещо нижча за зруйновану, однак носить давню назву – церква Різдва Богородиці – Богородицька. Метричні книги фіксують священнослужителів цієї церкви різного часу: ієрей Антоній Ковалевський (?–1788–?), ієрей Григорій Ковалевський (?–1788–1811–?), ієрей Никифор Мелещенков (?–1800–1824–?), дячок Іван Яскевич (?–1804–?), ієрей Георгій Ігнатієв Костенков (?–1845–1863–?), дячок Симеон Віденський (?–1845–?)², дячок Василь Вікторієвський (?–1862–1863–?), священник Євлам Іоахимович Колтоновський (?–1904–?), священник Микола Іванович Лотоцький (?–1909–?)³.

Родове гніздо Дячків – неподалік від церкви, та й саме прізвище свідчить про заняття родоначальника. Дячки (Дяченки) оселились на пологому пагорбі, де угідь для розвитку господарства було вдосталь.

У 1656 р. Старосілля Баклійське з Будищами з землями, полями, лісами Богданом Хмельницьким було надане новозаснованому монастирю на Ірдиню. Ірдинський монастир мав багато угідь, які до кінця XVIII ст. потрапили у володіння польських магнатів. У 1775 р. серед таких втрачених маєностей згадуються і володіння у Старосіллі Баклійському (Старосіллячку). В цей час ним володів київський воєвода Любомирський⁴. У 1787 р. Смілянщину в Любомирських за 2 млн. крб. сріблом купив князь Г. Потьомкін. А через шість років подарував її своєму племіннику – графу Самойлову⁵. “Ревизская сказка” 1816 р. фіксує с. Старосіллячку у володінні малолітніх спадкоємців покійного графа Олександра Миколайовича Самойлова⁶.

У 1835 р. село належало графу Миколі Олексійовичу Самойлову і жителі у метричних книгах записані як селяни поміщика графа Самойлова⁷. У 1838 р. Старосіллячко перейшло у володіння графа Олексія Олексійовича Бобринського, який у 1821 році одружився з Софією Олександрівною Самойловою (1804–1866), донькою графа Олександра Самойлова. Загальний посаг за нею становив близько 30 тис. десятин землі та 20 тис. десятин лісу.

У середині XIX ст. у Старосіллячку проживало 500 душ, у тому числі 87 великоросіян, переведених сюди графом Бобринським. Записані росіяни у сповідних відомостях за 1855 р.: 62 особи чоловічої статі та 58 жіночої статі, враховуючи дітей. Це – колишні селяни Михайлівської вотчини Богорадицького повіту Тульської губернії⁸. Вони працювали на заводі черепкових цукрових форм, влаштованому в селі. У 1900 р. в Малому Старосіллі було 218 дворів, 1105 жителів. Головне заняття – землеробство. Всього було 1069 орних десятин землі. У цей час село і надалі належало графам Бобринським. Збереглась церква, 4 вітряних млини, які належали місцевим селянам. Початкову освіту отримували у сільській церковно-приходській школі⁹.

Час від часу в селі спалахували епідемії хвороб. 1848 р. влітку від холери померли 41 чоловік (20 чоловіків та 21 жінка), а народилось лише 19 немовлят. Для порівняння: у 1852 р. народилось 36 немовлят, а померло 9 чоловік¹⁰.

Нижче подаємо генеалогічний розпис роду Дячків.

Дячки

I.

1. **Кирило** (?–1750–1780–?)

II.

2. **Петро Кирилович** (1772–20.07.1848) – у 1805 р. був хресним у синів Петра Кузьменка – Семена та Арсена. Помер від холери¹¹. 1

Д.: Гафія (1788/89–7.01.1825)¹²

3. **Григорій Кирилович** (?–1780–1808–?) – свідком на його весіллі був згаданий вище Петро Кирилович¹³, у ревізії 10.03.1816 р., як і в сповідальних відомостях за 1824 р., він і його родина відсутні 1?

Д.: з 10.05.1803 Варвара Сергіївна Холоденко (?–1783–1808–?)

– **Ганна Кирилівна** (1797–7.05.1835) – самокритка¹⁴, 17.03.1811 р. в неї народилася донька Дар'я. Її хресною була Горпина, дружина Мефодія Голобоченка¹⁵. У ревізії 1816 р. вона записана як Ганна Кирилова Дьякова, вдова серед неосілих¹⁶. 23.11.1816 р. народилась її донька Зіновія (незаконно)..... 1

III.

4. **Антон Петрович** (3.01.1803–11.11.1848) – його хресним був Павло Іршенко, у 1845 р. селянин графині Бобринської, хресний Микити, сина Євдокима Стефанова Цимбала¹⁷, помер від чахотки..... 2

Д.: (з 3.05.1825) Пелагея Василівна Підгортач (1804–1867–?), свідком на весіллі був Онисим Найденок¹⁸. Її батько Василь Дмитрович Підгортач (1770–1811–?) втік з села у 1811 р. У 1816 р. його дружина Марта (1772–1816–?) жила з синами Василем (1809 р.н.), Хомою (1810 р.н.) та доньками Варварою (1802 р.н.), Пелагесю (1804 р.н.), Хотиною (1808 р.н.) та Мотроною (1813 р.н.)¹⁹. У 1826 р. хрестила Килину, доньку Клементя Срібненька. У 1867 р. жила в дворі Семена Васильовича Осієнка²⁰.

5. **Сава Петрович** (20.03.1807–5.07.1807), у них з сестрою Дар'єю хресні Павло Ірха та дружина Стефана Сильченка²¹ 2

6. **Никифор Петрович** (2.06.1811–2.11.1816) – його хресний Павло Ірха 2

7. **Демид Петрович** (16.08.1817–20.04.1861) – його хресний Павло Сильченко, помер від чахотки, похований на приходському кладовищі²² 2

Д.: Христина Василівна (1822–27.06.1872), померла від холери

8. **Костянтин Петрович** (22.05.1820–?) – його хресний Іван Акнюшко²³ 2

9. **Кирило Петрович** (18.03.1822–5.08.1823) – хресний Марко Миренко²⁴ 2

- **Марія (Марина) Петрівна** (02.1805–1823–?)²⁵ – її хресною була Ганна, дружина Стефана Винокура 2

Ч.: з 09.1823 р. Євстафій Григорович (Ірха?), свідки на їх вінчанні Сава Іршенко та Іван Погонєць

- **Олена Петрівна** (1806–10.12.1810) 2

- **Дарія Петрівна** (20.03.1807–1827–?) – двійня з Савою Петровичем (№5) 2

Ч.: з 9.06.1827 Григорій Лепетешко, житель с. Балаклеї²⁶

- **Васса Петрівна** (19.08.1813–?) – її хресною була Ірина, дружина Євстратія Грищенка..... 2

- **Феодосія Петрівна** (1815–14.10.1816) 2

- **Уляна Петрівна** (1824–1848–?) – свідками на її шлюбі були Антон Петрович Дяченко та Фома Петрович Міщенко²⁷ 2

Ч.: з 10.10.1848 р. Йосип Олексійович Гаркушенко, селянин з с. Константи́нівка (1820–1848–?)

- **Устина Петрівна** (1824–1845–?) – у 1845 р. значилась як дівиця, хресна Кузьми, сина Тараса Голобокя²⁸ 2

10. **Антон Григорович** (12.01.1804–?) – її хресний батько Андрій Дерев'янок²⁹ 3

- **Марія Григорівна** (20.10.1805–25.06.1807) – її хресна мати Феодосія, дружина Павла Урсаленка³⁰ ... 3

- **Марфа Григорівна** (1810–1839–?) – у 1839 р. мала дітей Семена (11 р.), Марфу (9 р.), Ганну (2 р.)³¹ ... 3

Ч.: Дмитро Євсєєв Силенко (1807–1839–?)

IV.

11. **Омелян Антонович** (1833–1872–?) – у 1861 р. був свідком нареченого Микити Івановича Іршенка³², кілька разів був хресним у дітей Сидора Івановича і Леонтія Івановича Холоденків 4

Д.: перед 1853 р. Олена Савівна (1834–1872–?)

12. **Денис Антонович** (1843–1874–?) – у 1762 р. жив з матір'ю³³ 4
 Д.: бл.1865 р. Олена Григорівна (1843/44–1872–?)
 - **Анісія Антонівна** (28.12.1835–1850–?) – хресні Микита Йосипович Матвієнко та дружина Дмитра Овсійовича Силенко Марфа Григорівна³⁴ 4
 - **Фекла Антонівна** (24.09.1837–1855–?) – її хресними батьками були Василь Степанович Грозненко та дівчиця Фекла, донька Микита Свергуна..... 4
 - **Марія (Маріанна) Антонівна** (6.08.1840–1857–?) – хресний батько Василь Грозненко³⁵ 4
 Ч.: з 1857 Артемій Герасимович Чмиренко (1838–1857–?), житель містечка Білозір'я.
 13. **Автоном (Аввакум, Охтам) Демидович** (12.09.1847–1900–?) – свідками на вінчанні були з боку нареченого Василь Степанович Грозненко, Йосип Йосипович Бовканенко, з боку нареченої – Мефодій Сергійович Довбня та Денис Антонович Дяченко³⁶ 7
 Д.: (з 27.03.1872) Домінікія Трохимівна Гребінник (1854–1900–?), донька Трохима Дмитровича Гребінника (1823–1872–?) та Юхимії Тимофіївни. Це другий шлюб Трохима. Перший – 13.05.1847 р., одружився з Євдокією Микитівною Свіргун (1828–1847–?), її батько Микита Іванович помер цього ж року у віці 68 р.³⁷
 14. **Артем Демидович** (1849–1867–?)³⁸ 7
 15. **Петро Демидович** (1860–27.06.1872) – помер від холери³⁹ 7
 - **Домінікія Демидівна** (1852–1867–?) 7
 - **Фокія Демидівна** (20.12.1855–раніш 1858) – хресні Дмитро Павлович Силенко та дружина Омеляна Склярєнка⁴⁰ 7
 - **Фекла Демидівна** (1857–14.09.1861) – померла від водянки, похована 19.09.1861 р.⁴¹ 7
 - **Ганна Демидівна** (1758–4.05.1859)⁴² – померла від кору 7

V.

16. **Степан Омелянович** (1853–1874–?) – свідками нареченого були селянин с. Балаклеї Кіндрат Прохорович Дмитраш і Мойсей Григорович Ячник, свідки нареченої Леонтій Іванович Холод і Денис Антонович Дяченко⁴³ 11
 Д.: (з 19.01.1874) Марія Микифорівна Силенко (1854–1874–?), донька Микифора Івановича Силенка
 17. **Федір Омелянович** (10.04.1767\1771–25.06.1872) – помер від холери⁴⁴. Був ще один Федір (10.04.1867–18.12.1767), який помер від кору, його хресним був Леонтій Іванович Холод. 11
 - **Тетяна Омелянівна** (12.01.1856–перед 1860) – хресні батьки Кіндрат Арсенович Міщенко та дружина Юхима Парашева Ганна Савівна⁴⁵ 11
 - **Фекла Омелянівна** (20.11.1859–1867–?) – хресні батьки солдат Іван Федорович Склярєнко та Фекла Антонівна, дружина Архипа Коваленка 11
 - **Гликерія Омелянівна** (13.05.1862–?) – її хресні батьки Леонтій Іванович Холод та дружина дячка Василя Марія Никифорівна Вікторієвська⁴⁶ 11
 - **Параска Омелянівна** (1863–1867–?)⁴⁷ 11
 - **Маріана Омелянівна** (17.02.1869–?) – хресні Леонтій Іванович Холод та дячка Василя дружина Марія Никифорівна Вікторієвська 11
 - **Федора Омелянівна** (11.02.1872–?) – хресний Леонтій Іванович Холоденко. 11
 18. **Трохим Денисович** (20.07.1872–?) 12
 - **Лукія Денисівна** (14.12.1864–1869) – її хресні Козьма Васильович Грозненко та дружина Якова Склярєнка Анастасія Семенівна. Померла від віспи⁴⁸ 12
 - **Параска Денисівна** (28.10.1866–10.12.1868) – її хресні батьки Демид Іванович Голобоченко та дружина Якова Скляра Анастасія Семенівна, померла від віспи..... 12
 - **Ганна Денисівна** (25.07.1869–?) 12
 19. **Олексій Автономович** (6.11.1874–?) – хресні Іван Микифорович Силенко та Марфа Іванівна, дружина Опанаса Силенка⁴⁹ 13
 20. **Максим Дяченко** (?–1851–1871–?) ?
 Д.: Домінікія Лук'янівна (?–1871–?), у 1871 була хресною матір'ю⁵⁰
 21. **Максим Охтамович** (?–1878–1927 або 1937/38) – помер від сонячного удару..... 13
 Д.: 1) Наталія (?–1878–1907) – померла через два тижні після народження дитини.
 2) Пелагея (1874–1971). Жила на кутку Глибока. Це дуже віддалена і красива місцина, де частина села глибокою смугою врізається в ліс. Звідси назва кутка – Глибока.
 22. **Йосип Охтамович** (?–1895–1958–?) 13
 Д.: Василина NN, у 1958 р. після грози куляста блискавка вбила її і спалила хату.

23. Н Охтамович	13
- Якилина Охтамівна (?–1875–1911–?) – у неї сини Трохим (1899–1986), він двоюрідний брат Тетяни Максимівни, Кирило і донька Варвара (1911–1988), заміжня за Григорієм Грозним.....	13
Ч.: Авксентій Найдено (?–1870–1912–?)	
24. Іван Дячок (?–1880/90–1935–?)	?

VI.

25. Феодосій Максимович (1898–?)	21
Д.: 1) Харитина, у війну підірвалася на міні.	
2) Ївга Іванівна Силенко	
26. Герасим Максимович (1911–1979) – від 2-го шлюбу	21
Д.: Гафія Іллівна N (1915–1979)	
- Тетяна Максимівна (1900–06.1984) – від 1-го шлюбу	21
Ч.: Петро Іванович Холоденко (1898–26.03.1968)	
- Єфросинія Максимівна (1902–?) – у неї син Володя і донька Наталія Масенко	21
Ч.: Павло Єрофійович Грозний (1905–1949), учитель	
- Марія Максимівна (1904–?) – бездітна	21
Ч.: Єлисей Іванович Харченко, вбило деревом у лісі.	
- немовля (1907), від 1-го шлюбу	21
- Марія Максимівна (5.08.1908–19.12.1985) – найстарша від 2-го шлюбу, можливо, навіть донька лише Пелагеї, від 1-го шлюбу у неї сини Василь (1929–1994, був військовим, комісований) і Борис (1930–?), донька Віра Мусіївна (1934)	21
Ч.: 1) Олександр Степанович Силенко (1905–1932) – голова сільської ради, інвалід.	
2) Мусій Якович	
3) Мужчій Іван Петрович (1912–1989) – солдат, залишився після війни.	
- Єлизавета Максимівна – від 2-го шлюбу, жила і похована в Тулі, там же живуть їх діти	21
Ч.: NN Мороз	
- Катерина Максимівна – незаміжня, жила і похована в Караганді, мала доньок Віру і Зою	21
- Мокрина Максимівна (1912–1976)	21
27. Василь Йосипович – йому відрізало ногу на виробництві	22
Д.: Євдокія Феодосіївна	
- Ганна Йосипівна – мала сина Павла (помер) та доньку Мотрону	22
Ч.: Білуха Яків Семенович (1935)	
- Марія Йосипівна	22
28. Микита Іванович (1.05.1913–31.05.2001)	24
Д.: Зінаїда Силівна (1903–1988)	
29. Павло Іванович (?–бл.1915/20–1940–?)	24
Д.: Марія Максимівна Кисіль	
30. Трохим Іванович (1930–1991)	24
Д.: Олександра Терехівна, білоруска	
- Марія Іванівна	24
Ч.: Арсен Найда	
- Липистина Іванівна – старша Трохима	24
Ч.: NN	
- Катерина Іванівна – молодша Трохима	24
Ч.: Іван Пастушенко	
- Євдокія Іванівна	24
Ч.: Яків Васильович	

VII.

- Галина Феодосіївна – від 1-го шлюбу, бездітна, жила в Караганді	25
Ч.: Анатолій N	
31. Микола Герасимович (бл.1937)	26
Д.: NN, родом з Буди, розлучилися	
32. Сергій Герасимович (1937–2002)	26
Д.: Галина Михайлівна	

33. Семен Герасимович (бл.1943/44)	26
Д.: 1) Олександра, розлучилися	
2) Зінаїда Павлівна	
34. Віктор Микитович	28
35. Дмитро Павлович (1940–2001)	29

VIII.

36. Олександр Сергійович	32
- Наталія Сергіївна	32
37. Анатолій Семенович – від 1-го шлюбу	33

До розпису не ввійшли:

Дяченко Лук'ян у 1818 р. був свідком на вінчанні вдівця Леонтія Крамаренка, жителя с. Ротмистрівка та дівичі Марії Сергіївни Гриценко.

Дячок Катерина Петрівна (1894–1980)

Дячок Никандер Григорович (1901–1974)

Дячок Меланія Іванівна (1905–1951)

Дячок (Іван, Андрій??) (1907–1954)

Дячок Харитина Григорівна (1913–2001)

Дячок Ганна Олексіївна (1921–1972)

Дячок Т.М. – дуже стара могила з дерев'яним хрестом без дат у старій частині кладовища.

У сусідньому селі Балаклея родина **Дяченків** проживала до 1819 р. Звідси вони втекли, але їх дані записані в “ревизской сказке” за 1833 р.⁵¹ як дані про попередню ревізію. Тут значаться Сидір Дмитрович Дяченко (1785–1819–?), його син Трифон (1811–1819–?), племінник Сидора Михайло Сергєєв (1805–1819–?), онук Сидора Василь – новонароджений у 1816 р.; дружина Сидора Ганна, їх доньки Мар'я та Пелагея і онука Мотрона. Їх вік не вказаний.

Примітки:

¹ Легун Ю. В. Генеалогія селян Подільської губернії: джерела. Монографія. – Вінниця, 2005.

² Центральний державний історичний архів України у м. Києві (далі – ЦДІАК України). – Ф. 127. – Оп. 1012. – Спр. 2303. – Арк. 180; Спр. 3447. – Арк. 1357.

³ Памятная книжка Киевской губернии на 1909 г. – К., 1909. – С. 190.

⁴ Княжев В.С. Адреса долі – Смілянщина моя. Історико-краєзнавчий нарис у датах – цифрах – подіях. – Сміла, 2000. – С. 10–85.

⁵ Історія міст і сіл УРСР в 26 т. Черкаська область. – К., 1972. – С. 506.

⁶ Державний архів Київської області (далі – ДАКО). – Ф. 280. – Оп. 1. – Спр. 312. – Арк. 643.

⁷ ЦДІАК України. – Ф. 127. – Оп. 1012. – Спр. 1788. – Арк. 798.

⁸ Там само. – Оп. 1015. – Спр. 887. – Арк. 958зв.

⁹ Княжев В.С. Вказана праця. – С. 85.

¹⁰ ЦДІАК України. – Оп. 1012. – Спр. 2514–2788. – Арк. 54.

¹¹ Там само. – Спр. 2514. – Ч. 3.

¹² Там само. – Спр. 1553. – Арк. 435.

¹³ Там само. – Спр. 1224.

¹⁴ Там само. – Спр. 1788. – Арк. 804.

¹⁵ Там само. – Спр. 1347. – Арк. 841.

¹⁶ ДАКО. – Ф. 280. – Оп. 1. – Спр. 312. – Арк. 659.

¹⁷ ЦДІАК України. – Оп. 1012. – Спр. 2303. – Арк. 180.

¹⁸ Там само. – Спр. 1553. – Арк. 434.

¹⁹ ДАКО. Ф. 280. – Оп. 1. – Спр. 312. – Арк. 648.

²⁰ ЦДІАК України. – Ф. 127. – Оп. 1015. – Спр. 1134. – Арк. 400.

²¹ Там само. – Оп. 1012. – Спр. 1290(а). – Арк. 1014.

²² Там само. – Спр. 3513. – Арк. 1736зв.

²³ Там само. – Спр. 1479. – Арк. 284зв.

²⁴ Там само. – Спр. 1507. – Арк. 286зв.

²⁵ Там само. – Спр. 1261. – Арк. 705.

- ²⁶ Там само. – Спр. 1589. – Арк. 560.
²⁷ Там само. – Спр. 2514. – Ч. 3.
²⁸ Там само. – Спр. 2303. – Арк. 181.
²⁹ Там само. – Спр. 1248. – Арк. 858зв.
³⁰ Там само. – Спр. 1261. – Арк. 706зв.
³¹ Там само. – Оп. 1015. – Спр. 578. – Арк. 732.
³² Там само. – Ф.127. – Оп. 1012. – Спр. 3513. – Арк. 1730.
³³ Там само. – Оп. 1015. – Спр. 1021. – Арк. 245зв.
³⁴ Там само. – Оп. 1012. – Спр. 1788. – Арк. 798.
³⁵ Там само. – Спр. 2005. – Арк. 792.
³⁶ Там само. – Спр. 4308. – Арк. 1046.
³⁷ Там само. – Спр. 2430.
³⁸ Там само. – Оп. 1015. – Спр. 1041а. – Арк. 122зв.
³⁹ Там само. – Оп. 1012. – Спр. 4308. – Арк. 1048.
⁴⁰ Там само. – Спр. 3066. – Арк. 1зв.
⁴¹ Там само. – Спр. 3513. – Арк. 1737.
⁴² Там само. – Спр. 3258. – Арк. 490зв.
⁴³ Там само. – Спр. 4520. – Арк. 943–944.
⁴⁴ Там само. – Спр. 4308. – Арк. 1048.
⁴⁵ Там само. – Спр. 3066. – Арк. 4.
⁴⁶ Там само. – Спр. 3447. – Арк. 1358.
⁴⁷ Там само. – Оп. 1015. – Спр. 1134. – Арк. 400.
⁴⁸ Там само. – Оп. 1012. – Спр. 3992.
⁴⁹ Там само. – Спр. 4520. – Арк. 934.
⁵⁰ Там само. – Спр. 4198а.
⁵¹ ДАКО. – Ф. 280. – Оп. 2. – Спр. 696. – Арк. 101зв.

* * *

Ірина Кривошея (Умань): Дячки і село Мале Старосілля (XVIII–XX ст.)

У статті досліджено генеалогію селянської родини Дячків, первісним місце поселення яких було село Мале Старосілля на Черкащині. Подано відомості про початкову історію згаданого села, у тому числі перелік священників місцевої церкви.

Ключові слова: Дячки, Черкащина, селянська генеалогія.

* * *

Ірина Кривошея (Умань): Дячки и село Малое Старосилля (XVIII–XX ст.)

В статье исследуется генеалогия крестьянского рода Дячков, первоначальным поселением которых было село Малое Старосилля на Черкасщине. Приведены известия о начальной истории этого села, в том числе и список священнослужителей местной церкви.

Ключевые слова: Дячки, Черкасщина, крестьянская генеалогия.

* * *

Iryna Kryvosheya (Uman): The Dyachkys and the village of Male Starosillya (18th-20th cent.)

The article presents a research of genealogy of a peasant family of Dyachkys who originally resided in the village of Male Starosillya in Cherkasy region. The information on the initial history of the village including the list of priests of the local church has been presented.

Key words: the Dyachkys, Cherkasy region, peasant genealogy.